

Porin kaupungin ESIOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMA

EMMA - 6 v.

1	ESIOPETUS JA SEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVAT YLEISET PERIAATTEET.....	1
2	ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMINEN PORISSA.....	2
2.1	Esiopetuksen järjestäminen	2
2.2	Esiopetuksen suunnitelmatyö.....	3
2.3	Esiopetuksen arvopohja.....	3
2.4	Kuusivuotias oppija.....	4
2.5	Oppimiskäsitys	5
2.6	Oppimisympäristö.....	5
2.7	Leikki, lapsen keskeinen tapa oppia	6
3	ESIOPETUKSEN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLTÖALUEET	7
3.1	Eheyttäminen.....	7
3.2	Keskeiset sisältöalueet	7
3.2.1	Kieli ja vuorovaikutus.....	7
3.2.2	Matematiikka	8
3.2.3	Etiikka ja katsomus.....	10
3.2.4	Ympäristö ja luonnontieto.....	11
3.2.5	Terveys.....	12
3.2.6	Fyysinen ja motorinen kehitys	12
3.2.7	Taide ja kulttuuri.....	13
4	KASVUN JA OPPIMISEN TUKI ESIOPETUKSESSA	14
4.1	Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet	15
4.2	Kolmiportainen tukijärjestelmä	16
4.2.1	Esiopetuksen yleinen tuki ja lapsen esiopetuksen oppimis- suunnitelma	16
4.2.2	Esiopetuksen tehostettu tuki ja pedagoginen arvio.....	17
4.2.3	Esiopetuksen erityinen tuki ja pedagoginen selvitys	18
4.3	Yksilölliset suunnitelmat esiopetuksessa	21
4.3.1	Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma	21
4.3.2	Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunni- telma, HOJKS.....	21
5	MUUT KASVUN JA OPPIMISEN TUKIMUODOT ESIOPETUKSESSA	22
5.1	Yhteistyö kodin kanssa – kasvatuskumppanuus	22
5.2	Tulkittamis- ja avustajapalveluiden järjestäminen	23

5.3	Esiopetuksen oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen	24
5.3.1	Oppilashuolto.....	24
5.3.2	Turvallisuuden edistäminen	25
5.3.3	Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen	25
6	KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN ESIOPETUS.....	26
6.1	Vieraskielinen esiopetus	26
6.2	Suomi toisena kielenä (S2) -suunnitelma	26
6.3	Viittomakielinen lapsi esiopetuksessa.....	28
7	ARVIOINTI	28
8	OMAN PÄIVÄKODIN ESIOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMASSA HUOMIOITAVAA.....	29

Porin kaupungin ESIOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMA

Esiopetuksella tarkoitetaan hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuutta, joka on suunniteltu ja järjestetty tavoitteellisesti. Päiväkodin esiopetuksen lähtökohtana ovat lapsen yksilöllisyys, leikki ja aktiivinen oppiminen sekä hänen suhteensa yhteiskuntaan, kulttuuriin ja luontoon.

Esiopetuksen tehtävänä on kannustaa lasta itsenäiseen ajatteluun sekä leikinomaiseen, tutkivaan ja kokeilevaan oppimiseen. Sen tehtävänä on lisäksi vahvistaa lapsen tervettä itsetuntoa ja vuorovaikutustaitoja.

1 ESIOPETUS JA SEN JÄRJESTÄMISTÄ KOSKEVAT YLEISET PERIAATTEET

Esiopetus rakentuu yhteiskunnan perusarvojen pohjalle. Nämä ilmenevät kansallisesta lainsäädännöstä ja kansainvälisistä julistuksista, suosituksista tai sopimuksista, joilla ihmisoikeuksia ja maapallon elinkelpoisuutta pyritään vaalimaan. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Suomi on myös sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin, ohjelmiin ja julistuksiin jotka edellyttävät yhteisen opetuksen järjestämistä siten, että kaikkien lasten kasvu ja oppiminen voidaan turvata mahdollisimman hyvin.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen ohjaamalla häntä vastuulliseen toimintaan ja yhteisesti hyväksytyjen sääntöjen noudattamiseen sekä toisten ihmisten arvostamiseen.

Kuntien velvollisuus esiopetuksen järjestämiseen tuli voimaan elokuun alusta 2001. Perusopetuslain (628/1998) mukaan esiopetus on suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta- ja opetustoimintaa, jota tarjotaan ennen oppivelvollisuuteen kuuluvan opetuksen antamista joko päivähoitossa tai peruskoulussa. Esiopetusta annetaan vähintään 700 h vuodessa ja korkeintaan 5 tuntia päivässä. Esiopetus on maksutonta ja siihen kuuluu perusopetuslain mukaisen matkaedun saaminen, mikäli edellytykset täyttyvät. Esiopetukseen osallistumisesta päättää lapsen huoltaja. Esiopetuksen henkilöstöllä ja huoltajilla on yhteinen kasvatusvastuu lapsesta.

Lapsella on oikeus saada esiopetusta vuotta ennen oppivelvollisuusiän alkua eli sinä vuonna, jolloin hän täyttää kuusi vuotta. Esiopetusta tulee järjestää myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille ja niille, jotka aloittavat perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin. Pidennetty oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää kuusi vuotta. Tällöin lapsella on oikeus saada esiopetusta päivähoitossa jo viisivuotiaana.

Kun esiopetusta annetaan päivähoitopaikassa, noudatetaan ryhmäkokojen muodostuksessa päivähoitoasetusta, 6§, 2 mom. Esiopetusryhmien muodostamisesta säädetään tarkemmin perusopetusasetuksessa.

Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen suotuisia kasvu-, kehitys, ja oppimisedellytyksiä. Siinä tuetaan ja seurataan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista kehitystä sekä ennaltaehkäistään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Tärkeää on vahvistaa lapsen tervettä itsetuntoa myönteisten oppimiskokemusten avulla sekä tarjota mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Lapsen kokemusmaailmaa rikastutetaan ja häntä autetaan suuntautumaan uusiin kiinnostuk-

sen kohteisiin. Periaatteena esiopetuksessa on lasten innostaminen oppimaan uusia asioita oman kiinnostuksensa mukaisesti leikin ja toiminnan kautta, eheyttävän kokonaisopetuksen avulla.

Esiopetuksessa taataan lapsille tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen ja koulun aloittamiseen. Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta ja sisällöllisesti johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan lapsen fyysistä ja sosioemotionaalista kehitystä sekä luovan ja kriittisen ajattelun edistymistä. Esiopetuksella on tärkeä tehtävä oppimisen vaikeuksien kartoittamisessa ja ennaltaehkäisemisessä. Esiopetuksessa lapselle luodaan mahdollisuudet edetä oppimisessaan ikätasonsa ja edellytystensä mukaisesti.

2 ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMINEN PORISSA

2.1 Esiopetuksen järjestäminen

Porissa esiopetus toteutuu koulutoimen alaisena Porin kaupungin päiväkotien puolipäivä- tai kokopäiväryhmissä sekä Pihlavan koulun esiopetusryhmässä. Esiopetuksen toteuttamisesta vastaa ryhmän lastentarhanopettaja yhdessä muun henkilökunnan kanssa. Lisäksi Porissa esiopetusta antavat yksityiset päiväkodit ja koulut.

Vuorohoidon esiopetuksessa korostuu hoitoaikojen epäsäännöllisyydestä johtuen selkeä ja johdonmukainen ajan, vuorokaudenaikojen ja päivien rytmitys. Vuorohoidon esiopetus on kokonaisvaltaista, eheyttävää ja sen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa korostuu lapsen yksilöllisyyden huomioiminen. Vuorohoidon esiopetuksessa lapsen läsnäolo voi olla hyvinkin epäsäännöllistä. Esiopetus ajoitetaan siten, että se annetaan lapsen hoitoaikojen puitteissa päiväaikaan.

Porin kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma toimii pohjana yksikkökohtaisille esiopetuksen opetussuunnitelmille, joissa käy ilmi päiväkodin toimintaympäristö ja sen suomat erilaiset mahdollisuudet, porilainen omaleimaisuus ja kulttuuriset ominaispiirteet. Siinä ilmenee myös yhdessä vanhempien kanssa sovitut arvot ja kasvatustavoitteet sekä painotukset ja yhteistyötahot. Esiopetuksen opetussuunnitelmassa on kuvaus opetuksen tavoitteista, sisällöistä ja toteuttamisesta ja se ohjaa lastentarhanopettajan toiminnan suunnittelua ja toimii hänen työvälineenään. Porissa esiopetuksessa ei ole käytössä yhteistä opetusmateriaalia, se ratkaistaan yksikkökohtaisesti. Esiopetuksessa lapselle ei anneta kirjallisia kotitehtäviä.

2.2 Esiopetuksen suunnitelmatyö

Porin kaupungin esiopetussuunnitelma on edellisen kerran päivitetty ja hyväksytty perusturvalautakunnassa 1.7.2009. Tämän Porin kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelman päivitykseen ovat osallistuneet kasvatustoiminnan ohjaaja Anja Lamminen, erityislastentarhanopettajat Pirkko Pusa ja Oona Pöyhönen, kiertävä erityislastentarhanopettaja Marita Sampolahti sekä varhaiskasvatuspäällikkö Ritva Välimäki. Työryhmä on saanut asiantuntijakommentit koulutoimenjohtaja Jari Leinoselta ja rehtori Timo Peltomäeltä. Loppuvaiheessa on lisäksi pyydetty arviointia ja kommentteja esiopetuksen henkilöstöltä.

2.3 Esiopetuksen arvopohja

Koulutuslautakunta hyväksyi 7.4.2011 Porin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman (=VASU). Sekä VASU että esiopetuksen opetussuunnitelma pohjautuvat Porin kaupungin Strategia 2016 kirjattuun toiminta-ajatukseen sekä arvoihin.

Pori on turvallisen ja viihtyisän elinympäristön kaupunki, jonka monipuoliset palvelut mahdollistavat kaikenikäisten aktiivisen toiminnan ja hyvän elämän

Kaupungin strategiassa 2016 sitoudutaan kehittämään Poria lasten ja nuorten kaupunkina. Porin päivähoiton arvojen taustalla on Porin kaupungin strategiassa (2016) mainittu arvo, huolenpito:

Turvallinen elinympäristö on jokaisen porilaisen oikeus. Porin palvelujen lähtökohtana ovat palvelualltius, asiakaslähtöisyys, helppo saavutettavuus, oikea-aikaisuus, kumppanuus sekä päätöksenteon ja toiminnan avoimuus. Pori tavoittelee samanaikaisesti sekä palvelujen laatua että tuottavuutta. Asukkaita kannustetaan osallistumaan ja antamaan palautetta palvelujen kehittämiseksi. Pori pitää huolta sosiaalisesta, eettisestä ja ekologisesta vastuusta. Kaupunki pyrkii toiminnallaan varmistamaan hyvän elämän edellytykset myös tuleville sukupolville.

Porin kaupungin päivähoiton VASUun kirjatut päivähoiton keskeiset arvot ovat myös esiopetuksen opetussuunnitelman pohjana:

- *asiakaslähtöisyys*
- *luottamuksellisuus*

- *erilaisuuden hyväksyminen ja*
- *myönteisyys.*

Keskeiset päivähoidon ja esiopetuksen kasvatustoimintaa suuntaavat kasvatuspäämäärät ovat *hyvinvoiva lapsi, henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, turvallisuus, itsenäisyys ja sosiaalisuus*. Lasta tuetaan kasvamaan omaa kotikaupunkiaan tuntevaksi ja arvostavaksi porilaiseksi.

2.4 Kuusivuotias oppija

Samanikäisten vertaisryhmä on kuusivuotiaalle lapselle tärkeä. Ryhmässä toimiessaan lapsi saa kokemuksia ihmisten erilaisuudesta. Hän harjoittelee ja oppii uusia taitoja yhdessä muiden lasten kanssa. Ryhmän jäsenyys tukee lapsen käsitystä omasta itsestään. Toisten ihmisten mielipiteet hänestä vaikuttavat itsetunnon kehittymiseen. Hän oivaltaa vertaamisen merkityksen ja kiinnittää huomiota toisten käyttäytymiseen, arvostelee sitä ääneen sekä tulee kriittiseksi itseään kohtaan. Toisaalta lapsi on vielä itsekeskeinen; haluaa voittaa ja olla paras.

Kuusivuotias lapsi harjoittelee valintojen tekemistä ja opettelee kestäämään myös pettyksiä ja epäonnistumisia. Säännöt ja rajat luovat lapselle turvallisuuden tunnetta. Aikuisten luomat yhdenmukaiset kasvatustavoitteet auttavat lasta oppimaan käyttäytymistaitoja, joita häneltä odotetaan. Tässä iässä lapsi pystyy myös arvioimaan omaa toimintaansa ja ottamaan siitä vastuuta. Lapsi tarvitsee yhä säännöllisen päiväjärjestyksen ja riittävästi aikaa harjoitellakseen päivittäisistä toiminnoista suoriutumista. Hänestä on hienoa hoitaa pieniä työtehtäviä.

Kuusivuotias alkaa pohtia hyvän ja pahan eroa sekä ymmärtää mikä on oikein ja väärin. Hän on innokas kuvittelijä, joka nauttii saduista ja kertomuksista. Hän kuuntelee mielellään luettua ja kertoo tarinoita itsekkin. Tämän ikäinen lapsi pystyy erottamaan sadun ja toden toisistaan. Hän osaa myös eläytyä toisten tunteisiin ja ottaa toiset huomioon.

Esikoululainen puhuu sujuvasti, tulee ymmärretyksi erilaisissa tilanteissa ja on kiinnostunut kirjoitetusta kielestä. Hän pystyy keskustelemaan, pohtimaan ja päättelemään. Hänen persoonallisuutensa ja yksilölliset tapansa sekä aiemmat kokemuksensa säätelevät uuden oppimista.

Kuusivuotias on liikkuva lapsi, joka tarvitsee mahdollisuuksia omaehtoiseen ja ohjattuun liikunnalliseen toimintaan ja leikkiin. Hän leikkii rooli-, rakentelu-, sääntö ja ryhmäleikkejä sekä ulkona että sisällä. Alle kouluikäinen käyttää suuren osan valveillaoloajastaan leikkiin.

2.5 Oppimiskäsitys

Porin päivähoiton esiopetusta ohjaa kontekstuaalisen oppimisen malli. Kontekstuaalisen oppimisen malli sisältää elementtejä sosiokulttuurisesta ja konstruktivistisesta oppimiskäsityksestä sekä kontekstuaalisen näkökulman.

Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan oppiminen perustuu aiempaan tietoon ja uusiin oppimiskokemuksiin. Lapsi nähdään aktiivisena oppijana, jonka omaa ajattelua ja ongelmaratkaisua tuetaan. Opettaja ohjaa lasta tulemaan tietoiseksi omasta tavastaan oppia. Lasta ohjataan kohti taitoja, joista hän ei vielä kykene suoriutumaan itsenäisesti, mutta jotka hän pystyy suorittamaan ohjauksen ja tuen avulla.

Esiopetuksessa oppiminen on sosiaalinen tapahtuma. Oppimistilanteessa lapsi, vertaisryhmä ja aikuiset toimivat aktiivisessa vuorovaikutuksessa keskenään. Lapsi oppii hyödyntämään vertaisryhmässä tapahtuvia prosesseja omassa oppimisessaan.

Jokainen lapsi tulee esiopetukseen erilaisesta ympäristöstä omien kokemustensa kanssa. Kontekstuaalinen näkökulma opetuksen lähtökohtana korostaa lapsen kasvuympäristöä ja aiempia kokemuksia ympäröivästä maailmasta. Jokainen oppija otetaan huomioon yksilönä ja oppimisympäristöä muokataan ja rakennetaan lapsen tarpeita vastaavaksi.

2.6 Oppimisympäristö

Esiopetuksen oppimisympäristöllä tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista ympäristöä, jossa toiminta toteutuu. Oppimisympäristössä on keskeistä opettajan ja lapsen välinen, aikuisten keskinäinen sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus, erilaiset toimintatavat ja oppimistehtävät. Hyvässä oppimisympäristössä vallitsee positiivinen, iloinen, avoin, turvallinen ja rohkaiseva ilmapiiri. Hyvä oppimisympäristö vastaa lapsen kehityksellistä tasoa ja antaa haasteita kehityksen eteenpäin viemiseksi. Sen tulee herättää lapsen mielenkiinto ja uteliaisuus uusien asioiden tutkimiseen ja näin osaltaan tukea lapsen aktiivisuutta ja itseohjautuvuutta.

Oppimisympäristön pedagogisessa suunnittelussa huomioidaan oppimisen tavoitteet ja toiminnan sisällöt. Hyvä oppimisympäristö innostaa lapsia leikkimään ja antaa heille aikaa kehittää omia leikkiteemojaan. Monipuoliset ja ikään sopivat työvälineet ja materiaalit ovat lasten saatavilla. Oppimisympäristö mahdollistaa kielellistä kehitystä tukevan toiminnan järjestämisen ja on monipuoliseen itsensä ilmaisuun rohkaiseva ja kannustava. Lapsen tulee voida kokea, että hän omilla ajatuksillaan ja toiminnallaan voi vaikuttaa kasvuympäristöönsä. Lapselle annetaan mahdollisuuksia havainnoida, pohtia sekä arvioida

oppimistaan ja työnsä tulosta. Laadukas oppimisympäristö on kiireetön ja mahdollistaa lapselle oman työrauhan.

Yli 450-vuotias Porin kaupunki mahdollistaa kulttuurihistoriallisesti merkittävän oppimisympäristön porilaisille esikoululaisille. Yterin ainutlaatuinen luonto, Kirjurinluodon vehreä puistoalue, Pelle Hermannin leikkipuisto sekä Isomäen liikunta- alue metsineen tarjoavat upeat mahdollisuudet tutustuttaa lapset kotikaupunkiinsa esim. retkien ja liikuntatapahtumien muodossa. Lisäksi kaupungin monipuolinen kulttuuritarjonta antaa mahdollisuuden rikastuttaa ja syventää porilaista esiopetusta.

2.7 Leikki, lapsen keskeinen tapa oppia

Esiopetuksen työskentely perustuu leikinomaiseen, lapsen kehitystasosta lähtevään toimintaan. Leikki on alle kouluikäisen lapsen tapa kehittyä, kasvaa ja oppia. Se voidaan määritellä lapsen näkökulmasta toiminnaksi, jossa hän tutkii ja sisäistää ympäröivän maailman ja kulttuurin perusasioita. Leikkiessään lapsi yhdistää aikaisempien kokemus- tensa kautta oppimiaan tietoja, taitoja ja ymmärrystä. Hän käsittelee ns. lähikehityksen vyöhykkeellä asioita, joita hän ei vielä muutoin ymmärrä eikä pysty hallitsemaan

Leikki esittää todellisuutta symbolisesti, mielikuvituksellisesti ja leikisti. Se edellyttää leikkijöiden omaehtoista ja aktiivista sitoutumista ja sitä ylläpitää lapsen sisäinen motivaatio sekä toiminnan synnyttävä mielihyvä. Leikin säännöt ovat leikkijöiden itse luomia - leikin sisäiset säännöt eivät tule leikin ulkopuolelta. Keskeistä on itse toiminta - ei niinkään päämäärä.

Leikki kehittää lapsen omatoimisuutta, suunnitelmallisuutta ja kielellisiä valmiuksia. Lapsi tutustuu itseensä ja oppii huomaamaan, mitä hän osaa ja mitä ei. Leikki kehittää loogista ajattelua, syyseuraussuhteiden ymmärtämistä ja abstraktia ajattelua. Leikkiessä harjoitellaan tärkeitä sosiaalisia taitoja ja oikeudenmukaisuuden tajua. Roolien herättämät tunteet kehittävät lapsen kykyä eläytyä toisen asemaan. Omaehtoisten kuvitteluleikkien lisäksi esiopetuksessa tärkeitä ovat erilaiset leikinomaiset oppimisen muodot, pelit, sääntö- ja roolileikit ym., joiden kulkuun aikuinen opastaa.

Onnistuakseen ja kehittyäkseen leikki vaatii aikaa, tilaa, vapautta, rauhaa ja tarkoituksenmukaisia välineitä. Leikkiympäristön rakentaminen, ylläpitäminen ja jatkuva kehittäminen on esiopetuksen keskeinen pedagoginen tehtävä. Leikkiä voidaan esiopetuksessa käyttää lapsen kehityksen arviointimenetelmänä. Leikin aikana aikuisella on mahdollisuus havainnoida mm. lapsen kehitystasoa, kiinnostuksen kohteita, vahvuuksia ja mahdollisia tuen tarpeita

3 ESIOPETUKSEN KESKEISET TAVOITTEET JA SISÄLTÖALUEET

3.1 Eheyttäminen

Esiopetus pohjautuu opetuksen eheyttämiseen. Eheyttävä opetus muotoutuu kokonaisuuksista, jotka liittyvät toisaalta lapsen elämänpiiriin ja toisaalta lapsen maailmankuvaa laajentaviin ja jäsentäviin sisältöihin.

Lapsi kokee oppimisen merkitykselliseksi, kun opiskeltavat asiat sidotaan aiempiin tietoihin ja taitoihin sekä arkielämän tilanteisiin. Hän havaitsee, että opittuja asioita voidaan hyödyntää useissa eri yhteyksissä. Lapsi otetaan mukaan teemojen suunnitteluun. Eheytyt kokonaisuudet ja oppimisprosessi ovat tärkeämpiä kuin yksittäiset sisällöt. Kokemusten ja tietojen käsittely vuorovaikutuksessa aikuisten ja lasten kanssa monin eri tavoin on oppimisen keskeinen osa. Työtapoja määrittävät opetuksen tavoitteet ja tarkoituksenmukaisuus sekä tunteiden ja mielikuvien merkitys oppimismotivaation vahvistamisessa. Monipuolisella työtapojen käytöllä saadaan erilaisia kokemuksia ja taitoja eri tiedonaloista. Esiopetuksen sisältöjen avulla lapsi laajentaa maailmankuvaansa ja oppii itsestään oppijana. Esiopetuksen sisältöaluejako on tarkoitettu ohjaamaan opettajan työtä.

Kasvattajien suorittama havainnointi ja siitä käyty yhteinen keskustelu työyhteisön ja vanhempien kanssa luo lapsiryhmän yhteiset ja yksilölliset tavoitteet, jotka edistävät oleellisesti lapsen oppimista ja kehittymistä. Kun tavoitteet on tiedostettu ja sisäistetty aikuinen tunnistaa arjessa pedagogiset tilanteet, joissa lapsen oppimista voi edistää yksilöllisellä tavalla.

Tavoitteiden jatkumoon koko varhaiskasvatuksessa ja erityisesti lapsen jatkaessa esiopetuksesta perusopetukseen tulee kiinnittää huomiota.

3.2 Keskeiset sisältöalueet

3.2.1 Kieli ja vuorovaikutus

Kieli on ajattelun ja ilmaisun väline. Esiopetuksessa tuetaan lapsen ajattelun, sosiaalisuuden, tunteiden ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä erityisesti kielen avulla. Tällöin lapsen tunne-elämä, luovuus ja itsetunto vahvistuvat.

Lapselle luodaan mahdollisuuksia kielellisten taitojen monipuoliseen harjoitteluun ja erityisesti kiinnitetään huomiota kielellisen tietoisuuden ja ajattelun kehittämiseen. Alka-

van luku- ja kirjoitustaidon perustana on kehittää kielen ymmärtämistä, kommunikaatiota ja käsitteellistä ajattelua.

Aikuisen tehtävänä on tukea lapsen kielellistä vuorovaikutusta motivoiden ja kertoen, kuunnellen ja ymmärtäen. Lapsi oppii kertomaan ja ilmaisemaan omia tunteitaan, toiveitaan, mielipiteitään ja ajatuksiaan. Ryhmän jäsenenä arkipäivän tilanteissa lapselle tarjoutuu mahdollisuus harjaannuttaa keskustelutaitoaan kuuntelemalla muita ja kommunikoidamalla omalla vuorollaan.

Lapselle luetaan ja kerrotaan satuja, kertomuksia, kertovia tietotekstejä, runoja, loruja ym. niin, että hän saa tilaisuuden nauttia kuulemastaan. Draamaleikit ja lapsen oma kertonta kehittävät lapsen ilmaisutaitoa ja esiintymistä.

Esiopetus tarjoaa oppimisympäristön, jossa lapsi kehittää sanavarastoaan ja jossa kukin lapsi voi tarttua kirjoitettuun kieleen omien edellytystensä mukaisesti. Monipuolista materiaalia käyttäen herätetään ja lisätään lapsen mielenkiintoa suullisen ja kirjoitetun kielen havainnointiin ja tutkimiseen. Tutkimisen kohteina voivat olla erilaiset tekstit, ilmaisut, yksittäiset sanat, kirjaimet ja äänteet lapselle mielekkäässä yhteydessä. Näin luodaan pohjaa luku- ja kirjoitustaidon oppimiselle.

Kielellisen tietoisuuden kehittymistä tuetaan kielellä leikkien, loruillen ja riimitellen sekä tutustuen monipuolisesti kirjoitettuun kielimuotoon. Lisäksi voidaan hyödyntää tietotekniikan tarjoamia mahdollisuuksia. Lapsi saa kokemuksia siitä, että puhuttu kieli voidaan muuttaa kirjoitetuksi ja kirjoitettu kieli puheeksi sekä aikuisten antaman mallin että omien yritysten kautta.

Porin esiopetuksessa lapsella on mahdollisuus myös oppia ja kuulla Porin murretta, johon tutustutaan mm. vieraillemalla Korsmanin talossa. Käyttämällä Porin kirjastojen ja kirjastoautojen monipuolista tarjontaa luodaan sisältöön vaihtelevuutta ja opetetaan lapsia tiedon hankintaan.

3.2.2 Matematiikka

Esiopetuksessa luodaan ja vahvistetaan pohjaa matematiikan oppimiselle tukemalla myönteistä suhtautumista matematiikkaa kohtaan ja kiinnittämällä huomiota arkipäivän matemaattisiin ilmiöihin. Lapsen tulisi kokea matematiikan oppiminen mielenkiintoiseksi ja haastavaksi toiminnaksi, joka on merkityksellistä ja mielekästä.

Oppimistilanteissa lähtökohtana on lapsen oma aktiivisuus. Matematiikan oppiminen tapahtuu esiopetuksessa toiminnan, leikin ja pelien kautta. Lapsen matemaattisten val-

miuksien tukeminen sisältää ohjausta kyselemiseen, keskustelemiseen, ongelmanratkaisuun ja ryhmässä toimimiseen. Esiopetuksen pyrkimys on ennen kaikkea innostaa lasta monipuoliseen matemaattiseen oppimiseen.

Matematiikka integroidaan esiopetuksen muuhun toimintaan. Aikuisen tehtävänä on rakentaa sellainen oppimisympäristö, joka tukee ja edistää jokaisen lapsen yksilöllistä matemaattisen ajattelun kehittymistä. Arkiaskareet ja pienet työtehtävät, sadut, laulut, rakentelu, liikunta, retket ja vierailut ovat luontevia tapoja avartaa lapsen matemaattista pohdintaa ja toimintaa eri aistein. Lapset voivat harjoitella matematiikan taitoja myös tietotekniikkaa hyödyntäen.

Esiopetuksessa painotetaan matemaattisten käsitteiden ymmärtämistä. Opetusmenetelmillä, havaintovälineillä ja kielellä on keskeinen rooli käsitteiden oppimisessa. Uudet opittavat asiat vaativat pohjaksi aiemmin opittuja tietoja ja taitoja.

Esiopetuksessa on tärkeää kehittää lapsen keskittymistä, kuuntelemista, kommunikointia ja ajattelun taitoja. Matemaattisen ajattelun kehittymisessä on tärkeää, että lapsi oppii tarkkailemaan myös omaa ajattelemistaan. Lasta on kannustettava kertomaan, mitä hän ajattelee ja miten hän ajatteli.

Keskeisiä sisältöalueita ovat luokittelu, vertailu, järjestäminen, sarjoittaminen, lukukäsite, lukujonotaidot (pääasiassa lukualueella 0-10), geometria, mittaaminen ja aikakäsite.

Luokittelu, vertailu ja järjestäminen

Luokittelun, vertailun ja järjestämisen avulla lapsi tutkii ja jäsentää ympäristöään ja oppii kiinnittämään huomiota sen monenlaisiin ominaisuuksiin. Luokittelussa lapsi kiinnittää huomiota esineiden ja asioiden samanlaisuuksiin ja erilaisuuksiin. Vertailussa ja järjestykseen asettamisessa hän tutkii lisää ominaisuuksia, määriä ja lukumääriä.

Lukukäsite

Lukukäsitteeseen sisältyvät lukumäärä, lukusana ja numeromerkki sekä niiden välinen yhteys, numeroiden tunnistaminen ja niitä vastaavan lukumäärän ymmärtäminen.

Geometria

Geometriassa lapsi tutkii muotoja. Kolmiulotteisten kappaleiden hahmottamista lapsi harjoittelee ja tarvitsee esim. rakentelussa sekä ympäristön ja kuvien tarkastelussa.

Mittaaminen

Arvioidaan ja verrataan mitan ja mitattavan pituuksia, tilavuuksia, massoja ja aikoja. Mittaaminen ei-standardoiduilla mittayksiköillä auttaa ymmärtämään mittaamisen periaatteen.

Aika

Tutkitaan aikaan liittyviä lukukäsitteitä ja kellonaikoja. Loogista ajattelua kehitetään pohjimalla asioiden tapahtumajärjestystä. Lapsi opettelee hahmottamaan lähimenneisyyttä ja lähitulevaisuutta.

3.2.3 Etiikka ja katsomus

Uskonnon ja omatunnon vapaus on perustuslain turvaama oikeus, jota esiopetusikäisen kohdalla käyttää huoltaja. Esiopetukseen sisältyy eettistä kasvatusta ja kulttuuriin sidonasta katsomuskasvatusta sekä uskontokasvatusta ja sille vaihtoehtoista elämäntietokasvatusta. Huoltajan valinnan mukaan lapsi osallistuu tällöin joko järjestettyyn uskontokasvatukseen, elämäntietokasvatukseen ja muuhun opetukseen. Jos tiettyyn uskontokuntaan kuuluu kovin vähän lapsia, voi esiopetuksen järjestäjä päättää, ettei kyseisen uskontokunnantunnustuksen mukaista uskontokasvatusta tai elämäntietokasvatusta järjestetä.

Eettinen kasvatusta sisältyy läpäisyperiaatteella kaikkeen esiopetustoimintaan. Siinä painotetaan lapsen itsetunnon kehittymistä, sosiaalisia taitoja ja elinympäristöön sopeutumista sekä sen avulla kehitetään lapsen eettistä ajattelua.

Etiikan ja katsomuksen opetuksessa käsitellään suvaitsevaisuutta ja kohtuullisuutta, oikeudenmukaisuutta ja reiluuutta, rohkeutta ja omaa identiteettiä sekä hyvántahtoisuutta ja huolenpitoa.

Kulttuurista katsomuskasvatusta opetetaan kaikille lapsille. Sen tavoitteena on katsomuksellisen ajattelun kehittyminen. Tähän liittyy osaltaan lapsen kuulluksi tuleminen katsomuksellisissa elämäntietokasvatuksissa sekä mahdollisuus oppia tuntemaan ja arvostamaan oman kotiseudun kulttuuri- ja luontoperintöä.

Uskontokasvatuksen tavoitteena on mahdollisuus kohdata uskontoon liittyviä asioita ja tutustua uskonnollisiin juhliin, sekä siihen, miten ja miksi niitä vietetään. Suomalaisessa kulttuurissa suuri vaikutus on luterilaisella kirkolla. Luterilaisen kristillisyyden peruspiirteitä ovat rehellisyys, luottamus, oikeudenmukaisuus, ihmisarvo ja heikoista huolehtiminen. Kristilliset vaikutukset näkyvät monissa asioissa kuten kalenterissa ja juhlapyhissä.

Porissa päiväkodit tekevät lähiseurakunnan kanssa vastavuoroista yhteistyötä. Seurakunnan työntekijät vierailevat päiväkodissa ja esikouluryhmät osallistuvat lastenkirkkoon ja esimerkiksi tutustuvat kirkkorakennukseen ja osallistuvat konsertteihin.

3.2.4 Ympäristö- ja luonnontieto

Ympäristö- ja luonnontieto auttaa lasta ymmärtämään ympäristöään, tukee ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä sekä vahvistaa elämyksellistä, kokemuksellista ja emotionaalista suhdetta luontoon ja muuhun ympäristöön. Kaikki elämäntavan muotoutumiseen vaikuttava toiminta on ympäristökasvatusta. Ympäristökasvatuksella lapselle annetaan mahdollisuus kasvaa ympäristöstään vastuuta kantavaksi toimijaksi.

Sisällöt valitaan esimerkiksi seuraavilta luonnontieteellisiltä aihealueilta: ihminen ja hänen suhteensa ympäristöön, eliöt ja niiden elinympäristö, maa ja avaruus, ympäristön aineet ja materiaalit sekä energiaan liittyvät asiat. Luonnontieteellisiä käsitteitä hyödyntäen voidaan opetus suunnitella integroiduiksi teemoiksi, jotka liittyvät lapsen elämänpiiriin.

Esiopetuksen tavoitteena ympäristö- ja luonnontiedossa on, että lapsi oppii ymmärtämään ja arvostamaan luonnonvaraista ja rakennettua ympäristöä, erilaisia ihmisiä ja kulttuureja sekä tuntemaan oman toimintansa vaikutuksen lähiympäristöönsä. Ympäristökasvatuksen keskeinen tavoite on tarjota lapselle sellaisia kokemuksia ja oivalluksia, että hän ymmärtää luonnon merkityksen ja että hänelle syntyy oma suhde luontoon. Henkilökohtainen luontosuhde muotoutuu suurelta osin kokemusten ja elämysten kautta. Ympäristöherkkyyden kehittymisessä korostetaan erityisesti omakohtaisten ja myönteisten kokemusten ja elämysten merkitystä ja aikuisen lapselle antamaa mallia.

Lapselle täytyy antaa mahdollisuus toimia ja kokea asioita ympärillään ja tilaisuuksia kertoa ja kuvata kokemuksiaan ja ympäristöään monin tavoin. Ympäristö- ja luonnontieteiden ohjaus perustuu lasten aktiiviseen toimintaan. Sitä toteutetaan aidossa ympäristössä, aidon materiaalin ja ilmiöitä selventävien tutkimusten avulla, jolloin tarjoutuu mahdollisuus omiin elämyksiin ja kokemuksiin.

Havaintojen avulla, kaikkia aisteja käyttäen, lapsi saa tietoa ympäröivästä maailmasta ja tarvitsee ohjausta havaintojen teossa erilaisin apukeinoin kuten mittauksin ja tutkimusvälinein. Häntä ohjataan kuvailemaan, vertailemaan, luokittelemaan ja järjestämään havaitsemiaan tietoja ja esittämään niille perusteluja. Näin lapsi oppii tekemään päätelmiä ja näkemään syy- ja seuraussuhteita.

Lapsen minäkuvan vahvistaminen on tärkeä osa ympäristökasvatusta. Vahva itsetunto ja usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin ovat vastuuntunnon ja toimimisen ehtona. Lapsen on koettava, että hänellä itsellään ja hänen teoillaan ja toiminnallaan on merkitystä.

Ympäristökasvatuksessa luontevia toimintatapoja ovat leikki, tutkiminen, työtehtävät, ilmaisu, juhlat ja retket esimerkiksi Kirjurinluotoon, Yyteriin ja lintutorneille. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti päiväkodin lähiympäristöön. Lisäksi voidaan hyödyntää mm. Luontotalo Arkin, Korsmanin talon ja Porin museoiden palveluita. Porin kaupungin kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti opetetaan lapsille kierrätyksen alkeet sekä opetetaan heidät toimimaan ympäristöä säästävällä tavalla ja sitä hoitaen.

3.2.5 Terveys

Esiopetuksessa edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä sekä kasvua ja kehitystä. Lapsen valmiuksia ymmärtää ja ottaa vastuuta omasta terveydestään edistetään luonnollisissa arkipäivän tilanteissa ja häntä ohjataan huolehtimaan päivittäisestä hygieniastaan. Lisäksi lasta opastetaan hyvään hampaiden hoitoon ja tehdään yhteistyötä hammashuollon työntekijöiden kanssa. Lapsen terveellisiä ruokatottumuksia tuetaan ja häntä ohjataan hyviin ruokailutapoihin. Lasta opetetaan liikkumaan turvallisesti lähiympäristössään. Häntä ohjataan myönteisiin ihmissuhteisiin ja tunne-elämän terveyteen sekä välttämään väkivaltaa. Lapsen kasvua ja kehitystä tuetaan huolehtimalla työn, levon ja virkistyksen välisestä tasapainosta.

3.2.6 Fyysinen ja motorinen kehitys

Esiopetuksen liikuntakasvatus on toiminnallista, monipuolista ja leikinomaista. Päivittäinen monipuolinen liikunta on välttämätöntä lapsen tasapainoiselle kasvuille, kehitykselle ja terveydelle. Sen tulee myös vahvistaa lapsen itsetuntoa, antaa erilaisia elämyksiä, myönteisiä kokemuksia ja liikkumisen iloa.

Liikunnallisten perustaitojen harjoittelu on tärkeää erilaisissa ympäristöissä sekä sisällä että ulkona eri vuodenaikoina erilaisin välinein. Tavoitteena on lapsen luontaisen liikkumisen tukeminen, ylläpitäminen ja kehittäminen. Lasta tuetaan toimimaan omatoimisesti, aloitteellisesti ja yhteistoiminnallisesti ryhmässä sekä rohkeasti kaikissa liikuntatilanteissa. Lasta ohjataan ymmärtämään liikunnan merkitys ihmisen hyvinvoinnille ja terveydelle.

Liikunnassa lähtökohtana on oman kehon hahmottaminen, sen osien tunnistaminen ja nimeäminen sekä kehon liikkeiden hallinta. Monipuolisten liikuntamuotojen, erilaisten liikuntaleikkien ja -pelien avulla harjaannutetaan lapsen fyysistä (mm. lihasvoima, kestä-

vyys, hengitys- ja verenkiertoelimistön kestävyys) ja motorista (mm. tasapaino, nopeus, koordinaatio) toimintakykyä, liikehallintaa ja motorisia taitoja.

Lapsen hienomotoriikka, kädentaidot sekä käden ja silmän yhteistyö kehittyvät arkipäivän toiminnoissa. Toiminnan suunnittelussa tulee huomioida keinot, joiden avulla lapsen hienomotorisia taitoja voidaan monipuolisesti tukea ja harjoittaa esim. leikkaaminen, pujottelu, rakentelu, maalaaminen ja kynätehtävät. Välineiden tulee olla tarkoituksenmukaisia.

Ohjatun liikunnan lisäksi lapselle annetaan mahdollisuuksia omaehtoiseen liikunnalliseen toimintaan ja leikkeihin. Lasten kanssa tehdään kävelyretkiä päiväkodin lähiympäristöön. Liikuntaa on myös helppo liittää muihin sisältöalueisiin.

Porissa Yyterin, Kirjurinluodon, Ruosniemen ja Isomäen liikunta-alueet tarjoavat hyvät mahdollisuudet liikuntatapahtumille ja retkille erilaisissa maastoissa eri vuodenaikoina. Porin päivähoito ja vapaa-aikavirasto yhdessä suunnittelevat ja organisoivat esikoululaisien uimakoulut sekä alueellisia liikuntatapahtumia. Esiopetuksen liikunnassa hyödynnetään lähikoulujen saleja ja kenttiä sekä muita kaupungin liikuntapaikkoja kuten uimahalleja, urheilutaltoa, tekojäärataa, Karhuhallia ja lumetettua hiihtolatua. Lisäksi vapaa-aikaviraston liikunnanohjauksen kautta päiväkotien on mahdollista lainata monipuolista liikuntavälineistöä omiin tapahtumiin, liikuntapäiviin, kampanjoihin ja vanhempainiltoihin.

3.2.7 Taide ja kulttuuri

Lapsen kasvu tasapainoiseksi, ilmaisuvoimaiseksi ja luovaksi yksilöksi edellyttää mahdollisuutta päästä osalliseksi taiteesta ja kulttuurista esiopetusvuoden aikana. Taidekokemukset ovat merkittävä osa paitsi emotionaalista myös taidollista ja tiedollista kehitystä. Taide voi koostua omaehtoisesta tekemisestä tai taidekokemuksista. Taide voi pitää sisällään kuvataiteita, musiikkia, draamaa, tanssia ja kirjallisuutta. Se voi myös yhdistellä osaa tai kaikkia näistä. Paitsi tekemiseen ja kokemiseen, on lapselle annettava mahdollisuus myös taidekokemuksista keskustelemiseen.

Lapselle tarjotaan mahdollisuus tutustua kulttuurin monimuotoisuuteen. Kulttuuriin tutustuminen vahvistaa lapsen kulttuuri-identiteettiä sekä ymmärrystä omasta kulttuuriperinnöstään ja kulttuurien monimuotoisuudesta. Esiopetuksessa huomioidaan suomalaisen kulttuuriperintöön kuuluvat kalenteri- ja kirkkovuoden mukaiset juhla- ja merkkipäivät. Tutustuminen aikuisten lapsille tekemään ja tarjoamaan kulttuurituotantoon on tärkeää, mutta yhtä tärkeää on antaa lapsille mahdollisuus tuottaa omaa kulttuuriaan esimerkiksi sadutuksen, omien kuvien ja omien laulujen kautta. Aikuisen tehtävänä

on paitsi mahdollistaa lasten oma kulttuurituotanto, myös dokumentoida sitä silloin, kun lapset eivät siihen vielä itse pysty.

Omaehtoisen tekemisen mahdollistaa lapsen toimintaa ohjaava ja rikastuttava aikuinen sekä päivittäin lapsen ulottuvilla olevat materiaalit ja välineet. Aikuinen ymmärtää taiteen merkityksen aistiherkkyyttä, havaintokykyä ja avaruudellista hahmottamiskykyä vahvistavana tekijänä. Ongelmanratkaisutaitojen ja ajattelun kehittyminen syventävät oppimisprosesseja. Omaehtoinen tutkiva ja kokeellinen taiteellinen toiminta sekä leikki antavat lapselle mahdollisuuden tutustua itseensä ja ympäröivän maailman ilmiöihin. Aikuisen tehtävänä on ohjata lasta pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä oman ja muiden taiteellisten tuotosten arvostamiseen.

Lapselle mahdollistetaan olemassa olevien resurssien mukaan tutustuminen erilaisiin mediavälineisiin. Esiopetuksessa tutustutaan mediavälineiden peruskäyttöön ja toteutetaan mediakasvatusta eri sisältöalueiden yhteydessä eheyttävän opetuksen periaatteiden mukaan. Aikuisen tehtävänä on kehittää lapsen medialukutaitoa, jolloin lapsi pystyy suhtautumaan kriittisesti median välittämiin viesteihin sekä median taustoihin ja rakenteisiin. Toisaalta aikuisen tulee myös tutustua lasten mediakulttuuriin, jotta hän voi paremmin ymmärtää lasten omaa leikkikulttuuria, kieltä ja toiveita.

Porin päivähoidon esiopetusryhmillä on mahdollisuus tutustua kuvataiteeseen paitsi monissa taidegallerioissa, myös taidemuseossa. Taidemuseon työpajat antavat mahdollisuuden hyödyntää Porin lastenkulttuurikeskuksen ammattitaitoisia työntekijöitä taidenäyttelyihin tutustumisessa ja niihin liittyvässä toiminnassa. Satakuntalaiseen kulttuuriperintöön sekä historiaan voi tutustua Satakunnan museossa ja keskikaupungin patsaisiin patsasvaelluskarttaa apuna käyttäen. Pori Sinfonietta ja Palmgren konservatorio järjestävät lapsille tilaisuuksia tutustua klassisen musiikin maailmaan sekä soittimiin. Porin teatteri sekä erilaiset vapaat teatteriryhmät tekevät lastenteatteria. Porissa järjestetään vuosittain elokuussa Pori Folk- tapahtuma ja syyskuussa Lainsuojattomat-teatteritapahtuma sekä Porin päivän viettoon liittyviä tilaisuuksia, joissa lapsille tarjotaan tavallista enemmän taide- ja kulttuurielämyksiä. Tanssikoulu Liisa Nojonen tekee yhteistyötä päivähoidon esiopetusryhmien kanssa tanssin perusopetuksen valmentavien opintojen osalta.

4 KASVUN JA OPPIMISEN TUKI ESIOPETUKSESSA

Tässä luvussa kuvataan kasvun ja oppimisen tuen lähtökohdat, keskeiset tavoitteet ja periaatteet sekä tuen rakenne. Työskentelyn ja tuen perustana ovat yhdessä kodin kanssa sovitut tavoitteet, jotka tukevat lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja oppimista.

4.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Opetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä lapsiryhmän että kunkin lapsen vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Kasvun ja kehityksen tukeminen merkitsee sekä yhteisöllisiä ratkaisuja että lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Opetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että lapsen tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan, yksilöllisestä usealle lapselle samanaikaisesti annettavaan tukeen tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen. Tuen tarve lapsella voidaan havaita jo varhaisina vuosina tai se havaitaan esiopetusvuoden aikana. Tuen tarve voi olla lapsen elämässä tilapäistä tai muuttaa muotoaan. Tuen oikea-aikaisuus sekä tuen oikea taso ja muoto ovat ratkaisevia oppimisen ja kehityksen turvaamiseksi.

Tuki muodostaa suunnitelmallisen jatkumon. Esiopetusyksikön johtajalla on vastuu tuen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä ratkaisuista. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa on tärkeää. Tuki suunnitellaan ja toteutetaan tarvittaessa moniammatillisesti yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa. Huolehditaan siitä että fyysinen ja sosiaalinen oppimisympäristö mahdollistavat lapsen osallistumisen esiopetusryhmänsä toimintaan mahdollisimman täysipainoisesti. Tuen jatkumisesta tulee huolehtia lapsen siirtyessä päivähoidosta esiopetukseen sekä esiopetuksesta perusopetukseen.

Tukea tarvitsevan lapsen esiopetus toteutetaan päiväkodin kokopäivä- tai osapäiväryhmässä, integroidussa erityisryhmässä tai esiopetuksen pienryhmässä. Erityisopetus esiopetuksen aikana järjestetään pääasiassa samanaikaisopetuksena tai pienryhmä- ja yksilötyöskentelynä. Lapsen tarvitseman tuen perusteella lapsiryhmän kokoa voidaan pienentää tai lapsella/lapsiryhmässä voi olla avustaja.

Porin päivähoidossa toimivien kiertävien erityislastentarhanopettajien (kelto) tehtävänä on yhdessä päivähoidon henkilöstön kanssa pyrkiä löytämään tukea tarvitsevat lapset ja järjestää lapselle tarvittavat tukitoimet. He osallistuvat yhdessä vanhempien ja päivähoidon henkilöstön kanssa lapsen kasvun ja kehityksen arviointiin ja tukemiseen yhteistyössä muiden lasta hoitavien asiantuntijoiden kanssa. Esiopetuksessa tulee arvioida ja tarjota ne pedagogisen tuen muodot, joita lapsi tarvitsee ja jotka esiopetuksen resurssein on mahdollista toteuttaa. Lapsen tutkimuksiin ohjaaminen ja kokonaistilanteen arviointi tehdään yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa.

Lastentarhanopettaja laatii kaikille ryhmänsä esiopetuksessa oleville lapsille henkilökohtaisen esiopetuksen oppimissuunnitelman ja vastaa sen toteuttamisesta. Laatimiseen osallistuu myös lapsiryhmän muu henkilökunta ja tarvittaessa kiertävä erityislastentarhanopettaja ja muut mahdolliset asiantuntijat. Suunnitelmaan tulee sisältyä lapsen kas-

vulle, kehitykselle ja oppimiselle asetettavat tavoitteet sekä näkemys lapsen vahvuuksista ja oppimiseen liittyvistä vaikeuksista tai riskitekijöistä. Suunnitelmaan kirjataan lisäksi oppimisympäristöön liittyvät muutostarpeet sekä opetukseen osallistumisen edellytyksinä olevat tukipalvelut. Suunnitelmaan tulee sisältyä myös seuranta ja arviointi. Esiopetuksen oppimissuunnitelmaan liittyvät keskustelut käydään vanhempien kanssa vähintään kaksi kertaa esiopetusvuoden aikana.

Esiopetusryhmän lastentarhanopettaja vastaa myös tarvittavan tiedon siirrosta perusopetukseen yhteistyössä lapsen vanhempien ja päivähoidon kiertävän erityislastentarhanopettajan kanssa. Kouluun tutustumispäivänä vanhemmat vievät lapsensa esiopetuksen oppimissuunnitelman tulevalle opettajalle. Tarpeen mukaan lapsen siirtyessä kouluun järjestetään yhteinen keskustelutilaisuus lapsen vanhempien, koulun opettajan, erityisopettajan tai rehtorin sekä esiopetusryhmän opettajan ja kiertävän erityislastentarhanopettajan kanssa.

Niille lapsille, joista on tehty erityisen tuen päätös ja jotka on otettu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Heillä on oikeus osallistua 5-vuotiaana maksuttomaan esiopetukseen päivähoitossa. Pidennetyn oppivelvollisuuden opetusta Porissa järjestetään pääsääntöisesti Herttuan ja Koivulan kouluissa. Oppivelvollisuuden alkaessa 6-vuotiaana esiopetuksesta vastaa koulutoimen perusopetus.

Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin saada tukea kasvulle ja oppimiselleen sekä kehittää oppimisvalmiuksiaan. Esiopetuksessa tulee ottaa huomioon monenlaiset oppijat ja oppimisen erilaiset lähtökohdat ja tavat sekä lasten kulttuuritausta. Erityistä huomiota tulee kiinnittää tuen tarpeen arviointiin lapsella, jonka perusopetuksen aloittamista on päätetty siirtää vuotta myöhäisemmäksi. Näiden koulu-lykkäyksen saaneiden lasten esiopetus toteutetaan muun esiopetuksen yhteydessä.

4.2 Kolmiportainen tukijärjestelmä

4.2.1 Esiopetuksen yleinen tuki ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma

Yleinen tuki on osa kaikkea kasvatusta, opetusta ja ohjausta.

Laadukas esiopetus sekä mahdollisuus saada ohjausta ja tukea kasvuun ja oppimiseen kaikkina esiopetuksen työpäivinä on jokaisen lapsen oikeus. Laatimalla jokaiselle ryhmänsä esikoululaiselle henkilökohtaisen esiopetuksen oppimissuunnitelman lastentarhanopettaja arvioi ja antaa palautetta esioppilaitensa kehittymisestä ja edistymisestä, havainnoi tuen tarpeita ja suunnittelee opetuksen ja oppimisympäristön sekä mahdolliset tukitoimet.

Esiopetuksessa tulee ottaa huomioon lasten erilaiset lähtökohdat ja yksilölliset tarpeet. Työyhteisön toimintatapoja ja -kulttuuria kehitetään niin, että yhteistyötä ja yhdessä tapahtuvaa oppimista voidaan hyödyntää ja lasten erilaisuus voidaan kohdata mahdollisimman hyvin.

Kasvun ja oppimisen tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen tarjoaminen kuuluu lastentarhanopettajan työhön ja kaikkiin esiopetustilanteisiin. Tuki rakennetaan lastentarhanopettajan, lapsiryhmän muun henkilökunnan sekä tarvittaessa asiantuntijoiden yhteistyönä ja vuorovaikutuksessa vanhempien ja lapsen kanssa.

Tuen tarpeisiin vastataan opetusta eriyttämällä, opetus- ja kasvatushenkilöstön yhteistyöllä ja opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Esiopetuksessa voidaan käyttää myös erityislastentarhanopettajan tai erityisopettajan sekä avustajan työpanosta keinona vastata esiopetusryhmän tai yksittäisen lapsen tuen tarpeisiin jo ennen tehostetun tuen vaiheeseen siirtymistä. Esiopetuksen yleinen tuki kirjataan jokaiselle lapselle laadittavaan esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.

4.2.2 Esiopetuksen tehostettu tuki ja pedagoginen arvio

Tehostettu tuki on lapsen kasvun ja oppimisen yleistä tukea jatkuvampaa, vahvempaa ja yksilöllisempää tukemista. Lapsi voi tällöin tarvita myös samanaikaisesti useita tukimuotoja. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä eli kun lapsi tarvitsee oppimisessaan kokonaisvaltaisempaa, pitkäjänteisempää ja suunnitelmallisempaa tukea.

Lapsen esiopetuksen lastentarhanopettaja tai -opettajat yhdessä laativat kirjallisen, **pedagogisen arvion**. Tarvittaessa, ja etenkin silloin kun kyse on lapsen hyvinvointiin ja kokonaiskehitykseen liittyvistä ongelmista, arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Yhteistyö vanhemman ja lapsen kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään lapselle osana yleistä tukea laadittua lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa sekä huoltajan luvalla lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja toiminta- ja kuntoutussuunnitelmaa. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta, jota kuvataan luvussa 4.3.

Pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio sen vaikutuksista
- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilas-huollollisilla tai muilla ratkaisuilla lasta tulisi tukea

Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti **oppilashuollon työryhmässä** toisin sanoen lapsen palaverissa, jossa ovat paikalla lapsen vanhemmat sekä ne henkilöt, joiden tehtäviin kyseisen lapsen kasvun ja oppimisen tukeminen välittömästi kuuluu. Ryhmän ratkaisut ja päätökset järjestettävästä tuesta kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.

Lapsen kasvua ja oppimista tulee seurata ja arvioida säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli lapsen tilanteessa tapahtuu muutoksia, lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan lapsen tuen tarvetta.

4.2.3 Esiopetuksen erityinen tuki ja pedagoginen selvitys

Erityinen tuki muodostuu erityisen tuen päätökseen perustuvasta **erityisopetuksesta** sekä muista esiopetuksen tukimuodoista. Ennen erityisen tuen aloittamista tehdään **pedagoginen selvitys** ja siihen pohjautuva **hallintopäätös**. Käytettävissä ovat esiopetuksen kaikki tukimuodot.

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden esiopetusta ei kasvun ja oppimisen vaikeuksien vuoksi voida järjestää muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman, sairauden, toimintavajavuuden tai kasvuympäristöön liittyvien riskitekijöiden vuoksi. Erityisen tuen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon esiopetuksen opetushenkilöstön, oppilashuollon palveluista vastaavien sekä vanhempien näkemys lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvistä riskitekijöistä.

Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityisen tuen tehtävänä esiopetuksessa on tarjota lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea ja edistää hänen oppimisedellytyksiään. Lapsen itsetuntoa ja oppimismotivaatiota vahvistetaan.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista taikka esi- ja perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee,

että lapsen esiopetusta ei vammaan, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Lapsen, jolle on tehty erityisen tuen päätös, esiopetus ja muu tuki annetaan hänelle laaditun **henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman, HOJKSin**, mukaisesti. Erityisopetus järjestetään lapsen etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun esiopetuksen yhteydessä. Opetusryhmien muodostamisesta säädetään tarkemmin perusopetusasetuksessa.

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lapsen huoltajaa tai laillista edustajaa sekä tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys, jonka allekirjoittaa päiväkodinjohtaja. Pedagogisen selvityksen laatimista varten päiväkodinjohtaja hankkii

- esiopetuksesta vastaavalta lastentarhanopettajalta tai -opettajilta selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä tehdyn selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta sekä lapsen kokonaistilanteesta

Selvitysten perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Näiden kahden selvityksen ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

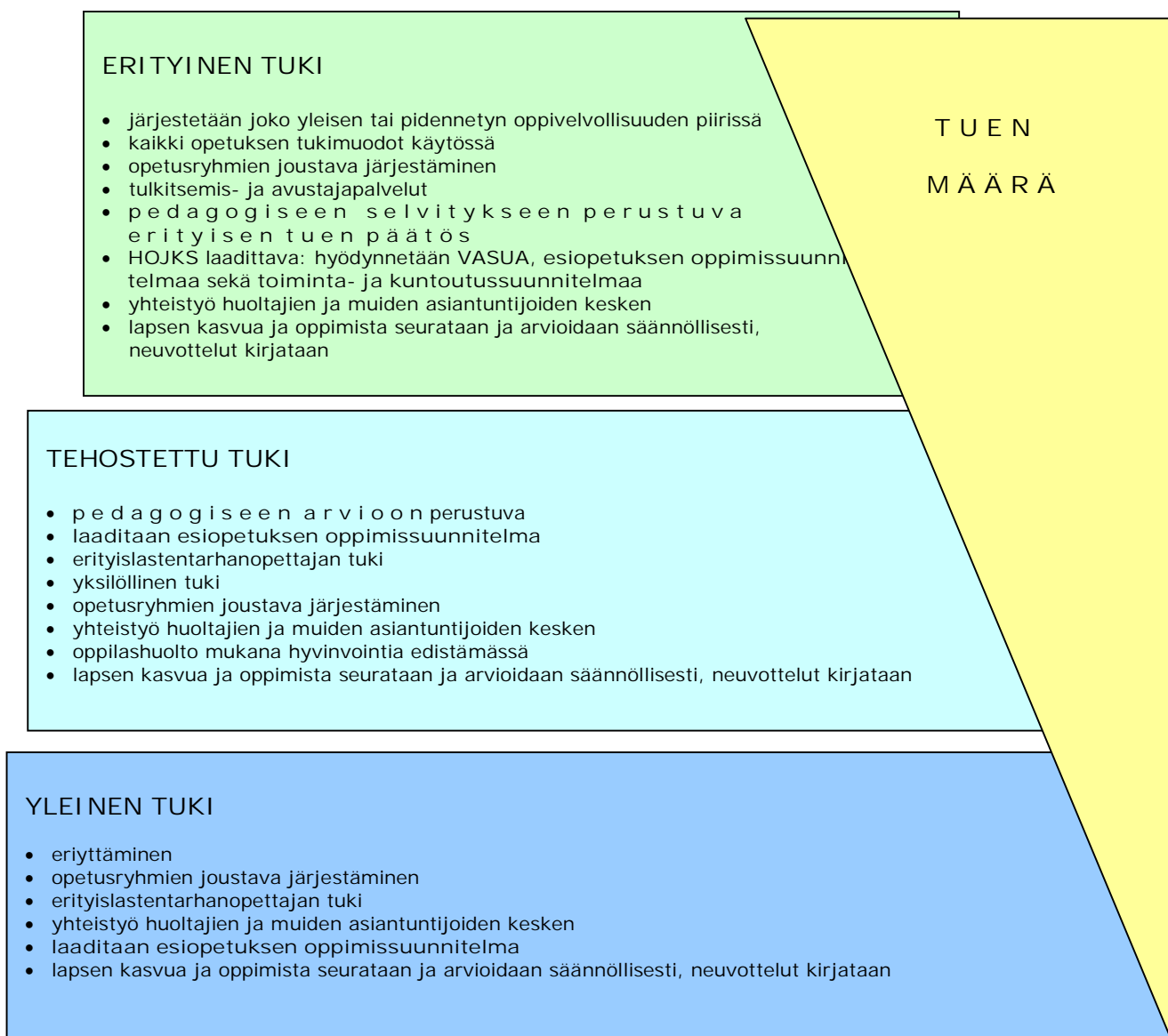
- lapsen kasvun ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista
- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta tulisi tukea

Tukijärjestelyt voivat sisältää mm. opetus- ja kasvatushenkilöstöön, oppilashuoltoon, avustajiin ja muihin tarvittaviin palveluihin, opetusmenetelmiin ja työtapoihin, materiaaleihin ja välineisiin liittyviä tekijöitä. Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta aiemmin laadittua pedagogista arviota, lapsen esi-

opetuksen oppimissuunnitelmaa sekä huoltajan luvalla lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja toiminta- ja kuntoutussuunnitelmaa.

Koulutoimenjohtaja tekee kirjallisen päätöksen erityisen tuen antamisesta. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen.

Erityisen tuen tarpeellisuus tulee esiopetuksen aikana tarkistaa lapsen tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli katsotaan, että lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapsi siirtyy saamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

4.3 Yksilölliset suunnitelmat esiopetuksessa

4.3.1 Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma

Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön pohjaksi ja lapsen yksilöllisen esiopetuksen suunnittelun tueksi lastentarhanopettaja laatii jokaiselle lapselle henkilökohtaisen esiopetuksen oppimissuunnitelman yhteistyössä ryhmän henkilöstön kanssa. Sen pohjalta käydään keskustelut lapsen vanhempien kanssa sekä syys- että kevätlukukauden aikana. Suunnitelmassa kiinnitetään huomiota yksilön kehityksen kannalta olennaisiin tekijöihin, lapsen kasvulle ja kehitykselle asetettaviin tavoitteisiin sekä arvioidaan lapsen vahvuuksista ja tuen tarpeista. Jokaisella lapsella on oikeus tulla yksilönä havaituksi esiopetusryhmäsään.

Porissa vanhemmat vievät allekirjoitetun esiopetuksen oppimissuunnitelmalomakkeen koulun opettajalle keväällä tutustumispäivänä. Perusopetuslain § 40 mukaan esiopetuksesta vastaavien on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen järjestäjän pyynnöstä.

Mikäli lapsen kehityksessä ja oppimisessa ilmenee huolenaiheita, käydään esiopetusvuoden aikana yhteisiä keskusteluja vanhempien, esikoulunopettajan, kiertävän erityislastentarhanopettajan sekä tarvittaessa koulun opettajan kesken mahdollisimman hyvän koulun aloittamisen turvaamiseksi. Tarvittaessa lapsi voidaan ohjata perheneuvolaan kehitystason arvioimiseksi.

4.3.2 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS. Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma on hyväksyttyyn esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen, pedagoginen asiakirja. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä huoltajan ja lapsen ja kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Tarvittavilta osin se valmistellaan moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman tehtävänä on tukea pitkäjänteisesti lapsen yksilöllistä kasvu- ja oppimisprosessia. HOJKS on lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvä tavoitesuunnitelma sekä suunnitelma esiopetuksen sisällöistä, pedagogisista menetelmistä ja muista tarvittavista tukitoimista.

Jos lapselle on annettu tehostettua tukea, henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään osana tehostettua tukea laadittua lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa. Lisäksi hyödynnetään lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja toiminta- ja kuntoutussuunnitelmaa huoltajan luvalla sekä otetaan huomioon pedagogisessa selvityksessä todetut asiat.

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakukeinoilla.

Suunnitelma tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaiseksi. Henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai tavoitteiden muuttuessa. Kokemukset käytetyistä esiopetusjärjestelyistä, toimintatavoista ja tukipalveluista voidaan kirjata HOJKSiin ja hyödyntää tätä tietoa suunnitelman toteutumista arvioitaessa.

5. MUUT KASVUN JA OPPIMISEN TUKIMUODOT ESIOPETUKSESSA

5.1 Yhteistyö kodin kanssa - kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuuden toteutumiseksi lapsen vanhemmat ovat luonnollisesti päivähoidon ja esiopetuksen ensisijaisia yhteistyökumppaneita. Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja henkilökunnan tietoista sitoutumista toimimaan perhekohtaisesti lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Esiopetuksen henkilöstö tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa osaltaan lapsen kasvatuksesta esiopetuksen aikana.

Vastuu kodin kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on esiopetuksen järjestäjällä. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aktiivisuutta ja aloitteellisuutta sekä keskustelua ja tiedottamista huoltajan, opettajan ja lapsen oikeuksista sekä velvollisuuksista. Yhteistyön lähtökohtana on eri osapuolien keskinäinen kunnioitus. Kodin kanssa tehtävässä yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta.

Yhteinen kasvatuskulttuuri luodaan vanhempien ja henkilökunnan välisissä, kahdenkeskissä lasta koskevissa keskusteluissa, jokapäiväisissä kohtaamisissa ja vanhempainillois-

sa. Yhteisvastuullisen kasvatuksen tavoitteena on edistää lasten kasvua, kehitystä ja oppimista sekä lisätä turvallisuutta ja hyvinvointia esiopetuksessa. Lapsen viihtyvyyden, kasvamisen ja oppimisen kannalta on tärkeää luoda luottamuksellinen yhteys esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Esiopetuksessa luodaan perusta myöhemmälle kodin ja koulun yhteistyölle.

5.2 Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen

Vammaisella ja muulla tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarkoituksena on taata esiopetuksessa lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö. Lapsi voi tarvita tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä puutteellisten kommunikaatiotaitojensa vuoksi. Kielellisen vuorovaikutuksen mahdollisuus ja tukeminen kaikkina esiopetuspäivinä edistää lapsen kehitystä, sosiaalista kasvua ja osallisuutta esiopetusyhteisössä. Tavoitteena on, että sekä toiset lapset että lapsen kanssa toimivat aikuiset tuntevat lapsen tavan kommunikoida.

Lapsen omien kommunikaatiotaitojen kehittäminen mahdollistaa tasavertaisen vuorovaikutuksen muiden kanssa. Kieli on oppimisen keskeinen väline ja kielen kehittyminen vaikuttaa ajattelun ja tunteiden kehitykseen sekä lapsen identiteetin muotoutumiseen. Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä kommunikoinnin tuen eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa eri asiantuntijoita. Lisäksi suunnitellaan muitakin tukitoimet, kuten lapsen sijoittuminen esiopetustilassa, yksilölliset oppi- ja opetusmateriaalit sekä lapsen mahdollisesti tarvitsemat apuvälineet.

Tulkitsemisessa avustava henkilö voi tukea oppimistilanteissa yhtä tai useampaa lasta samanaikaisesti. Myös muu henkilökunta tukee esiopetuksessa lapsia kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla. Avustajan antaman tuen tulee edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä lasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta työskentelystään. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai koko esiopetusryhmälle. Lapsikohtainen tuki voi olla osa- tai kokoai-kaista. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän kasvua ja oppimista. Avustaja tukee lasta kasvuun ja oppimiseen sekä niitä tukevaan kuntoutukseen liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai terapeuttien ohjeiden mukaisesti ja osallistuu tarvittaessa tuen suunnitteluun. Hän ohjaa lasta esiopetuksen päivittäisissä tilanteissa. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestämisestä päättää ope-

tuksen järjestäjä. Lapsen tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarve, määrä ja laatu arvioidaan lapsen opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja.

5.3 Esiopetuksen oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen

5.3.1 Oppilashuolto

Esiopetuksen oppilashuolto on lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtimista. Esiopetuksen oppilashuolto on osa muun varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen oppilashuollollista jatkumoa. Sillä edistetään välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toimintakulttuuria ja varmistetaan kaikille tasavertainen kasvamisen ja oppimisen mahdollisuus. Esiopetuksen oppilashuolto kuuluu kaikille esiopetuksessa työskenteleville. Sitä toteutetaan yhteistyössä kotien kanssa. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Esiopetuksen oppilashuollon tavoitteena on luoda terve ja turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö sekä lapsen kehityksen ja oppimisen esteiden varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen.

Päiväkodinjohtajan, esiopetusryhmän henkilökunnan ja kiertävän erityislastentarhanopettajan lisäksi oppilashuoltotyöhön osallistuvat lapsikohtaisesti tarvittaessa seuraavat tahot.

- Porissa perheneuvola tarjoaa esiopetusikäisille lapsille oppilashuoltoon kuuluvat psykologin, perheneuvojan ja puheterapeutin palvelut. Perheneuvolan työntekijät ovat tarvittaessa mukana myös lasta tai hänen perhettään koskevien kriisi- tai ongelmatilanteiden selvittelyssä.
- Terveystieteiden keskus tarjoaa sekä lastenneuvola- että puheterapiapalveluja. Satakunnan keskussairaalan lastenneurologinen ja lastenpsykiatrisen työryhmä ovat arvioimassa esiopetusikäisen lapsen kehitystasoa ja kokonaistilannetta yhteistyössä lapsen vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan kanssa, mikäli lapsi on heidän asiakkaanaan.
- Perusturvakeskuksen lastensuojelutyöntekijät ovat tarvittaessa mukana lapsen/perheen arkeen ja hyvinvointiin liittyviä asioita arvioitaessa ja tuettaessa. Päivähoidon ja lastensuojelun yhteistyön toimintatavat on yhteisesti kirjattu. Tavoitteena on yhteistyössä perheen kanssa tukea ja edistää lapsen suotuisaa kasvua ja kehitystä sekä perheen hyvinvointia.

Oppilashuoltoon kuuluu myös perusopetuslain mukainen matkaetu, mikä koskee kuljetuksia kotoa esiopetukseen ja esiopetuksesta kotiin. Perusteet ja kuljetuksenhaku-

menettelyt on ohjeistettu erikseen. Esiopetuksessa lapselle tarjotaan päivittäinen ateria sekä päivähoiton tarpeesta riippuen aamu- ja välipala sekä vuorohoidossa lisäksi muut hoitoaikaan kuuluvat ateriat.

5.3.2 Turvallisuuden edistäminen

Turvallinen fyysinen ympäristö, asianmukaiset tilat ja välineet sekä henkilökunnan ja lapsen välinen turvallinen vuorovaikutus sisältyvät oppimisympäristöön ja edistävät osaltaan esiopetusikäisen lapsen kasvua. Tarkemmat ohjeet turvallisuuden edistämiseksi on kirjattu yksikkökohtaisiin pelastussuunnitelmiin sekä valtakunnallisiin Päivähoidon turvallisuussuunnittelu-ohjeisiin (STAKES, 2008) pohjautuvaan **Porin päivähoiton turvallisuuskansioon**.

5.3.3. Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen

Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on luottamuksellisuus ja yhteistyö lapsen huoltajan kanssa.

Kun esiopetuksessa käsitellään yksittäistä lasta koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat vanhempien lisäksi osallistua ne lapsen opetukseen ja kasvatukseen osallistuvat, joiden tehtäviin lapsen asian käsittely välittömästi kuuluu. Tällaisia henkilöitä voivat olla mm. päiväkodinjohtaja, lastentarhanopettaja, erityislastentarhanopettaja, lastenhoitaja, terveydenhoitaja, erityisopettaja, lapsen kanssa työskentelevä avustaja, psykologi ja lastensuojelun työntekijä. Ratkaisu asian käsittelyyn osallistuvista tehdään kuitenkin kunkin käsiteltävän asian ja aiheen perusteella erikseen. Mikäli huoltaja ei ole itse paikalla, tarvitaan häneltä kirjallinen suostumus asian käsittelyyn.

Käsiteltäessä yksittäistä lasta koskevaa asiaa kirjataan asian vireille panija, aihe, päätetyt jatkotoimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä se, mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu.

Oppilashuoltotyössä käsitellään monia lasta ja hänen perhettään koskevia tietoja, jotka ovat lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä. Salassapidolla tarkoitetaan asiakirjan pitämistä salassa ja kieltoa ilmaista tieto suullisesti eli vaitiolovelvollisuutta sekä kieltoa käyttää salaista tietoa omaksi eduksi tai toisen vahingoksi.

Salassa pidettäviä ovat mm. tiedot lasten ja heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista, kuten elintavoista, vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä, poliittisesta vakaumuksesta, yksityiselämän piirissä esitetyistä mielipiteistä ja osallistumisesta yhdistystoimintaan, sekä tiedot taloudellisesta asemasta, terveydentilasta ja vammaisuudesta.

Salassa pidettäviä ovat myös tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta sekä tuen antamiseen liittyvät muut tiedot. Salassa pidettäviä ovat myös oppilashuoltoa koskevat asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot mm. asiantuntijoiden lausunnot.

Salassapitovelvollisia ovat esiopetuksesta vastaava rehtori tai päiväkodin johtaja, lastentarhanopettaja, lastenhoitaja, opiskelijat, harjoittelijat, terveydenhuollon edustajat, psykologit ja lastensuojelun työntekijät. Myöskään muut esiopetuksen järjestäjän palveluksessa olevat henkilöt kuten päivähoidon henkilöstö eivät saa sivullisille ilmaista tietoonsa saamiaan salassa pidettäviä tietoja eivätkä luovuttaa salassa pidettäviä tietoja sisältäviä asiakirjoja.

Oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on salassapitosäännösten estämättä myös esiopetuksessa oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle ja perusopetuslain mukaisesta esiopetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen itsensä tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen rakentamiseksi ja turvaamiseksi on syytä pyrkiä aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen. Salassapitoon liittyvät yksityiskohtaisemmat ohjeet on kirjattu Porin Päivähoidon turvallisuuskansioon.

6 KIELI- JA KULTTUURIRYHMIEN ESIOPETUS

6.1 Vieraskielinen esiopetus

Esiopetuksen järjestäminen on mahdollista perustaa erilaisille pedagogisille ratkaisuille, joissa korostuu kieli esim. vieraskielinen esiopetus ja kotimaisten kielten kielikylpy. Näin toimittaessa lapsen huoltajan tulee saada riittävästi tietoa käytettävästä toimintafilosofiasta ja opetuksen erityistavoista. Esiopetuksen opetuskielestä on säädetty perusopetuslaissa.

6.2. Suomi toisena kielenä (S2) – suunnitelma

Porissa esiopetusikäiset maahanmuuttajalapsen osallistuvat esiopetukseen integroituina päiväkotien osapäivä- tai kokopäiväryhmissä, joissa noudatetaan esiopetuksen yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Kiertävä erityislastentarhanopettaja koordinoi ja tukee esiopetusikäisten maahanmuuttajalasten opetuksen järjestämistä yhteistyössä esiopetuk-

sen henkilöstön ja lasten vanhempien kanssa. Lapsille laaditaan muiden lasten tavoin henkilökohtainen esiopetuksen oppimissuunnitelma ja suomi toisena kielenä (S2)-suunnitelma.

Maahanmuuttajalasten sijoittamista ainoana suomalaislasten ryhmään pyritään välttämään. Kiinnitetään huomiota erityisesti lapsen hoitopaikan ja hoitohenkilöstön pysyvyyteen. Esiopetuksen tarkoituksena on tukea ja auttaa lasten vanhempia heidän kasvatustehtävässään ottamalla huomioon lapsen yksilölliset tarpeet, kieli, kulttuuritausta, vanhempien uskonnollinen vakaumus sekä maahanmuuton syy ja maassaoloaika.

Esiopetuksella tuetaan maahanmuuttajalasten suomen- / ruotsinkielen ja mikäli mahdollista myös lapsen äidinkielen kehittymistä ja mahdollisuutta kasvaa kahteen kulttuuriin. Uuden kielen oppiminen edellyttää lapsen oman äidinkielen kehittyneisyyttä. Mahdollisuuksien mukaan pyritään järjestämään äidinkielisten työntekijöiden käyttöä esimerkiksi sadunlukijoina tai säännöllisinä vierailijoina. Lapsen identiteetin rakentumiselle on merkityksellistä, että hän esiopetuksessa ollessaan voi kokea kulttuuriinsa kuuluvia asioita arvostettavan ja että ne näkyvät esiopetuksen arkipäivässä. Esiopetusikäisen maahanmuuttajalapsen on tärkeää olla päivähoitossa, vaikka vanhemmat olisivatkin kotona. Lapsella on täten mahdollisuus tutustua suomalaisiin lapsiin ja opiskella suomea/ruotsia sekä ohjatusti, että luonnollisissa vuorovaikutustilanteissa suomenkielisten/ruotsinkielisten lasten ja aikuisten kanssa.

Lapsen identiteetin rakentumiselle on merkityksellistä, että myös hänen kulttuuriinsa kuuluvia asioita arvostetaan ja että ne näkyvät esiopetuksen arkipäivässä. Esiopetuksen keskeiset sisältöalueet harjaannuttavat kielen käytön eri toimintoihin, kotouttavat suomalaiseseen kulttuuriin ja vertailevat suomalaista kulttuuria muihin kulttuureihin. Tämä opetus ja lapsen äidinkielen oppimisprosessit nivoutuvat kaikkiin esiopetuksen osa-alueisiin.

Päivähoitossa suomi toisena kielenä (S2)-opetuksen tavoitteena on, että lapsi on tasavertainen ryhmän jäsen ja saa yhdenvertaisen mahdollisuuden oppimiseen. Tavoitteena on mahdollisimman toimiva - ikätasoa vastaava - suomen kielen taito kaikilla kielen osa-alueilla. Oppimisen tavoitteet ovat henkilökohtaisia ja painopisteet vaihtelevat perus-sanaston harjoittelusta kielikuvilla leikkimiseen. Suunnitelman tavoitteena on, että maahanmuuttajataustainen lapsi omaksuu kolmen ensimmäisen päivähoitovuoden aikana suomen kielen niin, että esiopetuksessa annettavan S2-opetuksen sisällöt ja tavoitteet nousevat esiopetussuunnitelman pohjalta.

6.3. Viittomakielinen lapsi esiopetuksessa

Porissa lapselle, jonka äidinkieli, ensikieli tai toinen kieli on viittomakieli, järjestetään viittomakielinen esiopetus ensisijaisesti erityispäiväkodin integroidussa erityisryhmässä. Toissijaisesti esiopetus voidaan järjestää kiertävän erityislastentarhanopettajan konsultoinnin tuella integroituina tavallisiin esiopetusryhmiin edellyttäen, että ryhmässä on viittomakielentaitoista henkilökuntaa. Pyrkimyksenä on, että esiopetuksen tavoitteet saavutetaan viittomakielisessä vuorovaikutuksessa ja lapselle turvataan mahdollisuus omaksua viittomakielinen kulttuuriperintö. Opetuksen kielelliset tavoitteet ja pedagogiset ratkaisut huomioidaan ja kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Lapsen kielelliset tavoitteet ovat samat kuin muussakin esiopetuksessa. Viittomakielisen opetuksen ja kasvatuksen turvaamiseksi voidaan käyttää tulkkausta.

7 ARVIOINTI

Esiopetuksen laadun kehittäminen vaatii jatkuvaa arviointia. Arvioinnin avulla löytyvät toiminnan vahvuudet ja heikkoudet. Esiopetuksessa arviointi perustuu siihen, miten hyvin esiopetuksen yleiset tavoitteet ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmassa asetetut tavoitteet toteutuvat. Lapsen oppimisen ja esiopetuksen arviointi on keskeinen osa opettajan ammatillisuutta. Arvioinnissa painotetaan lapsen kasvun ja oppimisprosessin edistymistä enemmän kuin vain henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamista. Lapsen oppimisen seuranta ja arviointi toimivat perustana tavoitteelliselle yhteistyölle kodin ja esiopetuksen välillä. Tärkeää on, että lapsen kasvua ja kehitystä kuvataan monipuolisesti.

Lastentarhanopettajan tulee yhteistyössä lapsiryhmän muun henkilöstön kanssa edistää lapsen edellytyksiä itsearviointiin, mikä tukee erityisesti lapsen minäkuvan kehittymistä ja oman työskentelyn jäsentämistä. Arvioinnin tulee olla positiivista, luontevaa ja jatkuvaa. Arviointia voidaan toteuttaa lapsen henkilökohtaisena tai pienryhmätoiminnan arviointina ja joissakin tilanteissa koko ryhmän yhteisenä pohdiskeluna aikuisten ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa. Itsearviointi kehittää lapsen tietoisuutta kasvamisestaan ja oppimisestaan.

Omaa oppimistaan arvioidessaan lapsi pohtii ja häntä ohjataan erittelemään myös kokemuksiaan ja tunteitaan siitä, miten on opiskeltu ja opittu tai millaiseksi opiskelu on koettu, missä asioissa lapsi ensi kerralla haluaisi toimia toisin, missä kehittyä, tehdä paremmin. Keskeistä on havainnoida myös sitä, mitä lapsi osaa yhdessä toisten kanssa ja toisten avustamana. Opettajan oman työn dokumentoinnista saatavat tiedot lapsen kasvusta ja kehityksestä ovat myös tärkeä osa lapsen arviointia. Yksittäisissä arviointitilanteissa on tärkeää, että lapsi saa kuvata omaa osaamistaan ja kehittymistään, tunteitaan ja kokemuksiaan tallennettujen dokumenttien avulla esimerkiksi valokuvista, videolta,

äänitteistä ja opettajan ja lapsen kanssa käytyjen keskustelujen muistiinpanoista (kasvukansiot).

Esiopetukseen osallistunut lapsi saa toimintakauden lopussa todistuksen osallistumisestaan. (Liite)

Koko päivähoidon yhteisen tai yksikkökohtaisen asiakaskyselyn kulloinkin esiin nostamat asiat antavat pohjaa oman yksikön toiminnan kehittämiseksi. Työyhteisön aikuisten itsearviointi johtaa kehittyessään koko toimintaympäristön syvällisempään tarkasteluun, kuin myös aikuisen tiedostamattomien käsitysten ja arvojen pohdiskeluun. Aikuisen on arvioitava omaa toimintaansa osana oppimisympäristöä. Kasvattajien tulee arvioida säännöllisesti omia työtapojaan suhteessa lapsen kasvun ja oppimisen tukemiseen, oppimisympäristöä ja esiopetuksen opetussuunnitelman toteutumista sekä toiminnan kehittämistarpeita. Lisäksi tulee kiinnittää huomio myös vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön sekä esi- ja alkuopetuksen keskinäisen yhteistyön arviointiin ja kehittämiseen.

8 OMAN PÄIVÄKODIN ESIOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMASSA HUOMIOITAVAA

Päiväkodin esiopetuksen opetussuunnitelma ohjaa opettajan suunnittelua ja toimii henkilökunnan työvälineenä. Esiopetuksen opetussuunnitelmasta tulee ilmetä seuraavat seikat:

- ❖ Esiopetuksen toiminta-ajatus ja yksikön arvot
- ❖ Esiopetuksen oppimisympäristön kuvaus, päiväkodin tilat, piha-alueet ja muu esiopetuksessa hyödynnettävä lähialue
- ❖ Esiopetuksen mahdolliset painotukset ja erityispiirteet
- ❖ Esiopetuksessa noudatettavat, täsmennetyt kasvatus- ja oppimistavoitteet
- ❖ Esiopetuksen pedagoginen toteuttaminen: ryhmäjako, projektit tms.
- ❖ Kasvun ja oppimisen tukimuodot
- ❖ Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa jatkumon takaamiseksi
- ❖ Yhteistyö lapsen vanhempien kanssa: keskustelut, vanhempien tapaamiset, asiakaspalaute tms.
- ❖ Esiopetuksen henkilöstön keskinäinen yhteistyö päiväkodissa
- ❖ Yhteistyö eri asiantuntijoiden kanssa
- ❖ Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laatimisen periaatteet ja käytännöt
- ❖ Päiväkodin oman esiopetuksen opetussuunnitelman ja toiminnan arviointi, seuranta ja kehittämiskäytännöt jatkuvana prosessina
- ❖ Päivähoidon yhteinen todistus pohja

Todistus

on osallistunut esiopetukseen Porin kaupungin

lukuvuonna _____ - _____

Olemme:

- opetelleet yhdessä toimimisen taitoja
- tutustuneet lähiympäristöön ja luontoon
- vahvistaneet kädentaitoja
- kehittäneet kielellisiä taitoja
- harjoitelleet matemaattisia taitoja
- retkeilleet kiinnostavissa paikoissa
- muistaneet, että leikki on vielä tärkein osa elämää
- kokeneet iloa, surua ja paljon muuta muistoissa säilyvää tavallisessa arjessa

lastentarhanopettaja

